خبر

تولیت آستان قدس رضوی در دیدار فعالان مردمی حوزه جمعیت و فرزندآوری کشور:

جوانی جمعیت، رکن اصلی پیشرفت کشور است

تولیت آستان قدس رضوی حفظ جوانی جمعیت را از ارکان پیشرفت و اقتدار کشور دانست و گفت: معرفی الگوهای موفق خانواده‌های پرفرزند می‌تواند بر اصلاح نگرش‌ها و ترویج فرهنگ فرزندآوری در جامعه مؤثر باشد. به گزارش آستان‌نیوز، آیت‌الله احمد مروی در دیدار جمعی از فعالان مردمی حوزه جمعیت و فرزندآوری کشور که چهارشنبه سوم دی ۱۴۰۴، با میزبانی آستان قدس رضوی در تالار ولایت حرم مطهر رضوی برگزار شد، جوانی جمعیت را از مهم‌ترین مسائل راهبردی و سرنوشت‌ساز ایران دانست و تأکید کرد: هیچ جامعه‌ای با جمعیت پیر، توان تمدن‌سازی، نوآفرینی و حرکت شتابنده در مسیر پیشرفت را نخواهد داشت. وی با اشاره به اهمیت برخورداری کشور از جمعیت جوان، عنوان کرد: فعالیت در حوزه جوانی جمعیت، یکی از ضروری‌ترین، مهم‌ترین و مؤمنانه‌ترین اقدامات در شرایط کنونی کشور است. کشوری که جمعیت آن پیر باشد، نه می‌تواند تمدن بسازد و نه می‌تواند پیشرفت کند. تشویق به فرزندآوری و حمایت از خانواده، هم از منظر ملی و آرمانیه قابل دفاع است و هم از نگاه دینی و مذهبی حائز اهمیت است. این موضوع تنها یک انتخاب فردی نیست؛ یک ضرورت برای امنیت، اقتدار و آینده کشور است.

تولیت آستان قدس رضوی با اشاره به تأکیدات رهبر معظم انقلاب درخصوص اهمیت حفظ جوانی جمعیت کشور، بیان کرد: رهبر معظم انقلاب طی سال‌های اخیر در مناسبت‌ها و جلسات متعدد نسبت به حفظ جوانی جمعیت تأکید داشته‌اند. این مسئله از جمله موضوعات مهم کشور است. وی خاطرنشان کرد: بی‌توجهی امروز به حفظ جوانی جمعیت، در آینده هزینه‌های جبران‌ناپذیر در اقتصاد، فرهنگ، علم، دفاع و مدیریت کشور به‌دنبال خواهد داشت.

■ضرورت اصلاح ذهنیت‌ها و مقابله با باورهای غلط

آیت‌الله مروی با اشاره به اینکه یکی از موانع در مسیر جوانی جمعیت، شکل‌گیری ذهنیت‌های نادرست و نوعی بی‌تفاوتی ناشی از عدم آگاهی از ابعاد این مسئله راهبردی است، تصریح کرد: اصلاح این ذهنیت‌ها نسخه واحد ندارد. هر فرد باید متناسب با شرایط فکری، فرهنگی و دغدغه‌های شخصی خود مورد گفت‌وگو و اقناع قرار گیرد. این فرایند نیازمند صبر، حوصله، مهارت‌های ارتباطی و تکیه بر رویکردهای علمی است.

وی با تأکید بر ضرورت استفاده از ظرفیت‌های علمی و فناوری‌های جدید، عنوان کرد: برای اقناع افکار عمومی و اصلاح نگرش‌ها باید از یافته‌های روان‌شناسی، جامعه‌شناسی، علوم ارتباطات و همچنین ابزارهای نوین رسانه‌ای استفاده کرد. امروز اطلاع‌رسانی مؤثر بدون تکیه بر این علوم و فناوری‌ها ممکن نیست.

■ضرورت تقویت امید اجتماعی

تولیت آستان قدس رضوی با تأکید بر تأثیر «امید اجتماعی»، بر شاخص‌های اساسی جمعیت، اظهار کرد: کاهش امید در جامعه می‌تواند بر روند تشکیل خانواده، فرزندآوری و حتی آمار طلاق اثرگذار باشد. بنابراین یکی از الزامات مهم در سیاست‌گذاری حوزه جمعیت، تقویت روحیه امید در جامعه است. وی با تأکید بر اهمیت امیدآفرینی، افزود: باید خدمات انجام‌شده، دستاوردها، پیشرفت‌ها و موفقیت‌های کشور در عرصه‌های مختلف را برای مردم بیان کرد. بیان دستاوردهای مهم کشور، ضمن خنثی‌سازی جنگ روانی دشمن، انگیزه و نگاه امیدوارانه را در جامعه تقویت می‌کند. آیت‌الله مروی ادامه داد: نسل جوان باید بداند کشور با وجود همه تحریم‌ها، فشارها و دشمنی‌ها، در حوزه‌های علمی، صنعتی، پزشکی، دفاعی و... دستاوردهای بزرگ و افتخارآفرینی داشته و مسیر پیشرفت و آینده کشور روشن است.

■نقش‌آفرینی فعالان مردمی و ضرورت انتقال تجربه به رسانه‌ها

آیت‌الله مروی با قدردانی از تلاش‌های گروه‌های مردمی حوزه جمعیت و فرزندآوری کشور، خطاب به حاضران در جلسه گفت: شما فعالان حوزه جمعیت با هزاران نفر از اقشار مختلف جامعه در ارتباط هستید. این ارتباط گسترده، مجموعه‌ای ارزشمند از تجربه‌های میدانی ایجاد کرده است. این تجربه‌ها باید به رسانه‌ها منتقل شود تا بتوانند محتوای اثرگذار، دقیق و امیدبخش تولید کنند.

وی با تأکید بر ضرورت معرفی الگوهای موفق و خانواده‌های پرجمعیت، معرفی الگوهای واقعی را یکی از مؤثرترین ابزارهای فرهنگی دانست و اظهار کرد: خانواده‌های پرجمعیت موفق در جامعه کم نیستند. هر یک نمونه‌ای از امکان تربیت نسل خلاق، مؤمن و توانمند در یک خانواده پرجمعیت هستند. باید این الگوها به‌درستی روایت و معرفی شوند. تولیت آستان قدس رضوی با اشاره به خانواده شهید برونسی، بیان کرد: خانواده شهید برونسی یکی از نمونه‌های خانواده پرجمعیت موفق است. همسر شهید برونسی به‌تنهایی فرزندان را تربیت کرده و آنان را به عنوان نیروهای مؤمن و توانمند به جامعه تحویل داده است. این خانواده‌ها باید به جامعه و نسل جوان معرفی شوند.

آیت‌الله مروی در بخش دیگری از سخنان خود با اشاره به جایگاه فرهنگی حرم مطهر امام رضا(ع)، گفت: فضای نورانی حرم مطهر فرصت بزرگی برای تبیین اهمیت موضوع جوانی جمعیت است. زائران در این فضا آماده‌اند سخن حق هستند. ما وظیفه خود می‌دانیم از این ظرفیت عظیم استفاده کنیم. در این مسیر، پذیرای هرگونه طرح، ایده و پیشنهاد هستیم و موضوع جوانی جمعیت از جزو اولویت‌های آستان قدس رضوی می‌دانیم.

تولیت آستان قدس رضوی با اشاره به مأموریت‌های بنیاد کرامت رضوی، تصریح کرد: به مسئولان بنیاد کرامت تأکید کرده‌ام موضوع فرزندآوری و جوانی جمعیت باید در شمار اولویت‌های اصلی فعالیت‌های آنان باشد. توان و ظرفیت این مجموعه باید در این جهت به‌کار گرفته شود و باید به اندازه مقدورات در این زمینه نقش‌آفرینی کنند؛ زیرا آینده کشور به این موضوع گره خورده است.

گفتنی است؛ در ابتدای این دیدار، محمدحسین استادآقا، مدیرعامل بنیاد کرامت رضوی گزارشی جامع از برنامه‌ها، اقدامات و فعالیت‌های این بنیاد در عرصه «جوانی جمعیت» ارائه داد. پس از آن، جمعی از فعالان مردمی حوزه جمعیت و فرزندآوری کشور، دیدگاه‌ها، تجارب میدانی و پیشنهادهای خود را در این زمینه مطرح کردند.

خبر

روزنامه قدس منتشر کرد

«مصلح احیاگر» ویژه بزرگداشت پنجاهمین سال رحلت مرجع فقید آیت الله العظمی سیدمحمدهادی میلانی(ره)

کنگره بزرگداشت آیت‌الله العظمی سید محمدهادی میلانی(ره) با هدف تبیین ابعاد علمی، اخلاقی، اجتماعی و سیاسی این مرجع برجسته امروز به میزبانی آستان قدس رضوی برگزار می‌گردد. به منظور آشنایی بیشتر نسل حاضر با این شخصیت برجسته و تأثیرگذار ویژه‌نامه «مصلح احیاگر» به کوشش روزنامه قدس منتشر گردیده است.

این ویژه‌نامه در پی بازخوانی مدون و فراگیر از شخصیت آیت‌الله العظمی سید محمدهادی میلانی است. طبعاً در این بازخوانی کوشیده‌ایم تا به همه ابعاد این شخصیت سترگ بپردازیم. نیک می‌دانیم که حتی توصیف ذره‌ای از ارزش‌های والای آن فقیه حکیم در ظرفی چنین اندک نمی‌گنجد، اما «آب دریا را اگر نتوان کشید، هم به قدر تشنگی باید چشید». در این مجموعه مکتوب و مصور، به سراغ کسانی رفته‌ایم که با آیت‌الله العظمی میلانی را به واسطه سال‌ها مطالعه و بررسی آثارش می‌شناسند و یا این بخت را داشته‌اند که وی را از نزدیک ببینند و خوشه‌چین خرمن دانش وی باشند. در این نگاه فراگیر، ویژگی‌های گسترده‌ای مورد بررسی قرار گرفته است؛ از جامعیت در فقاهت تا توجه ویژه به تقریب و نقش راهبردی در نهضت اسلامی مردم ایران. کوشیده‌ایم تا در بیان گزاره‌ها، به سراغ همه شواهد برویم و آن‌ها را در مقابل دیدگان جست‌وجوگر مخاطبان ارجمند قرار دهیم. معتقدیم که آنچه در قالب مصاحبه‌ها، گزارش‌های مکتوب و تصویری و نیز، مقالات در این مجموعه عرضه و تقدیم حضور علاقه‌مندان شده‌است، می‌تواند دست‌کم دریچه‌ای به افق نورانی شناخت شخصیتی بزرگ باز کند که تاکنون چنان که باید و شاید شناخته نشده‌است. بهانه این گردآوری، برگزاری مراسم بزرگداشت پنجاهمین سال رحلت جانگداز آن عالم ربانی است؛ فقیهی گران‌قدر و مرجعی عالی‌مقام که در دوران حیات ظاهری خود، دست‌گیر جویندگان دانش و نیازمندان سایر عرصه‌ها بود و وجود بابرکتش، اسباب ترقی و تعالی دین را در خطه خراسان فراهم آورد و حوزه‌ای را که از عنایات وجود مقدس حضرت ثامن‌الحجج(ع) بیش از هزار سال قدمت دارد، حیاتی دوباره و جانی مضاعف بخشید.

نسخه دیجیتال این ویژه‌نامه در سایت قدس آنلاین در دسترس علاقه‌مندان است.

بازخوانی فلسفه «لیلة الرغائب» در جهان معاصر

مهندسی رغبت‌ها در شب آرزوها

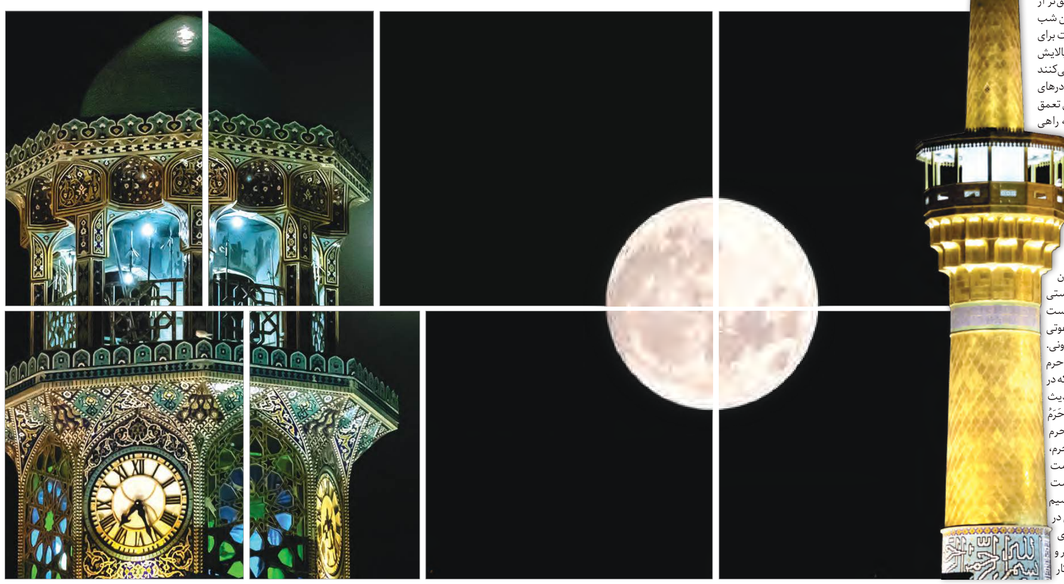

مریم احمدی شیروان | در اقیانوس متلاطم مدرنیته که امواج امیال زودگذر و سیطره رغبت‌های کاذب، کشتی روح انسان را از هر سو به تلاطم وامی‌دارند، لنگرگاه‌های معنوی و شب‌های قدسی همچون «لیلة الرغائب» فرصتی بی‌بدیل برای بازگشت به ساحل آرام خویشتن فراهم می‌آورند. نخستین شب جمعه ماه رجب با نام شب آرزوها شناخته می‌شود اما در بطن خود، فلسفه‌ای به مراتب عمیق‌تر از صرف ارائه فهرستی از حاجات یا پنهان کرده است. این شب بیش از آنکه میدانی برای خواستن باشد، مجالی است برای اندیشیدن به کیفیت خواسته‌ها؛ بزنگاهی است برای پالایش گرایش‌هایی که جهت‌گیری یک عمر زندگی را تعیین می‌کنند و معماری روح ما را شکل می‌دهند. در چنین شبی که درهای رحمت الهی گشوده و خوان کرم او گسترده است، برای تعمق در لایه‌های پنهان و حقیقت رغائب و یافتن نقشه راهی برای مهندسی تمایلات در این فرصت مغتنم، پای صحبت‌های آیت‌الله سید حسین بطحایی، استاد برجسته دروس خارج فقه و اصول حوزه علمیه نشسته‌ایم.

■پالایش قلب، نه فهرست حاجات

آیت‌الله بطحایی می‌گوید: نخستین و بنیادی‌ترین خطای راهبردی در مواجهه با این شب عظیم، محصور کردن آن در چارچوب یک معامله و ارائه فهرستی از نیازهاست. فلسفه حقیقی این شب، نه صرفاً ارائه لیست حاجات، بلکه ارزیابی و تعالی رغبت‌هاست؛ این شب، دعوتی است به یک خودکاوی صادقانه برای پالایش تمایلات درونی. قلب انسان در منظومه معارف دینی، کانون گرایش‌ها و حرم الهی است و ارزش هر فرد، به ارزش رغبت‌هایی است که در این کانون جای داده است. امام صادق(ع) در آن حدیث تکان‌دهنده می‌فرمایند: «الْقَلْبُ حَرَمُ اللَّهِ فَلْتَسْكُنْ فِي حَرَمِ اللَّهِ غَيْرَ اللَّهِ» (بحارالانوار، ج ۶۷، ص ۲۵)؛ «قلب، حرم خداست؛ پس در حرم خدا، غیر خدا را ساکن مکن». حرم، مکانی مقدس است که ورود اغیار به آن، هتک حرمت محسوب می‌شود. بر این اساس، لیلة‌الرغائب فرصتی است تا پیش از آنکه بپرسیم «چه می‌خواهیم؟» از خود بپرسیم «چرا این را می‌خواهیم؟». این یک مهندسی معکوس در نظام خواسته‌های ماست. آیا رغبت ما به کسب علم، برای خدمت به خلق و رضای حق است یا برای تفاخر و برتری‌جویی؟ آیا تمایل ما به ثروت، برای گشایش در کار بندگان خداست یا برای اسراف و خودنمایی؟ این شب، آینه‌ای در برابر قلب ما قرار می‌دهد تا ببینیم در حرم الهی، بت‌های نفسانیت، شهرت‌طلبی و دنیازدگی را ساکن کرده‌ایم یا محبت خدا و اولیائش را.

وی تصریح می‌کند: در دنیای امروز که به یک کارخانه عظیم تولید رغبت کاذب بدل شده، این پالایش اهمیتی حیاتی می‌یابد. رسانه‌ها، الگوریتم‌های شبکه‌های اجتماعی و فرهنگ مصرف‌گرایی، دائم در حال تعریف خوشبختی براساس معیارهای مادی هستند؛ همان چیزی که قرآن کریم ماهیت آن را این‌گونه افشا می‌کند: «اعْلَمُوا أَنَّمَا الْحَيَاةُ الدُّنْيَا لَعِبٌ وَلَهْوٌ وَزِينَةٌ وَتَفَاخُرٌ بَيْنَكُمْ وَتَكَاثُرٌ فِي الْأَمْوَالِ وَالْأَوْلَادِ...» (حدید، ۲۰). لیلة‌الرغائب یک خلوت استراتژیک و یک جهاد نفسانی برای فرار از این هیاهوی مسموم و بازگشت به فطرت الهی است. این شب به انسان مدرن کمک می‌کند از مسابقه بی‌پایان تکاثر و تفاخر فاصله بگیرد و به این درک برسد که رغبت حقیقی، نه در داشتن بیشتر، بلکه در شدن بهتر است. قرآن کریم، تنها سرمایه کارکشا در روز قیامت را قلب سلیم معرفی می‌کند: «يَوْمَ لَا يَنْفَعُ مَالٌ وَلَا بَنُونَ إِلَّا مَنْ أَتَى اللَّهَ بِقَلْبٍ سَلِيمٍ» (شعرا، ۸۹-۸۸). قلب سلیم، قلبی است که از رغبت‌های غیرالهی پاک شده است. بنابراین بزرگ‌ترین خواسته در این شب می‌تواند کسب بصیرتی باشد که رغبت اصیل را از عمل است. همان‌گونه که جسم بدون روح، کالبدی بی‌جان است، تلاش بدون دعا نیز حرکتی بی‌برکت و سرگردان است. انسان مؤمن در این شب، رغبت‌های پالایش شده خود را به پیشگاه الهی عرضه می‌کند و برای پیمودن مسیر تحقق آن‌ها، از خداوند توفیق و یاری می‌طلبد. این، نه تنها جایگزین عمل نیست، بلکه به عمل معنا و برکت می‌بخشد. تمثیل زیبای کشاورز را در نظر بگیرید. او زمین را شخم می‌زند، بذر می‌پاشد، آبیاری می‌کند و سپس برای بارش باران رحمت و دور ماندن از آفات دعا می‌کند. او تلاش خود را به دعا گره می‌زند. این همان آموزه شریف قرآن است که می‌فرماید: «وَأَنْ لَيْسَ لِلْإِنْسَانِ إِلَّا مَا سَعَى» (نجم، ۳۹) و آن کلام نورانی پیامبر اکرم(ص) که در پاسخ به فردی که پرسید آیا شترم را رها و توکل کنم، فرمودند: «اعْقِلْهَا وَتَوَكَّلْ» (بحارالانوار، ج ۶۸، ص ۱۳۵)؛ «زانوی شتر را ببند و سپس توکل کن». این حدیث، مانیفست اسلام در پیوند میان عقلانیت، عمل و توکل است. پس لیلة‌الرغائب، شب تنظیم نیت و بستن عهد با خدا برای یک سال تلاش مؤمنانه است.

■حکمت الهی در پس استجابت

اما اگر پس از پالایش نیت و تلاش خالصانه، آرزویی برآورده نشد، تکلیف چیست؟

آیت‌الله بطحایی پاسخ می‌دهد: این نقطه، بزنگاه بلوغ روحانی و یکی از حساس‌ترین آزمون‌های ایمان است. نگاه توحیدی و بالغانه به استجابت دعا اینجا اهمیت می‌یابد. برآورده نشدن یک خواسته هرگز به معنای دوست داشته نشدن توسط خداوند یا بی‌توجهی او نیست. این نگاه، سطحی و کودکانه است. ما میان امید به استجابت و تسلیم در برابر حکمت الهی تعادل برقرار می‌کنیم. ما با تمام امید دعا می‌کنیم اما در نهایت، به علم و حکمت بی‌پایان طبیب حقیقی اعتماد داریم. قرآن کریم به زیبایی این حقیقت را بیان می‌کند: «وَعَسَى أَنْ تَكْرَهُوا شَيْئًا وَهُوَ خَيْرٌ لَكُمْ وَعَسَى أَنْ تُحِبُّوا شَيْئًا وَهُوَ شَرٌّ لَكُمْ وَاللَّهُ يَعْلَمُ وَأَنْتُمْ لَا تَعْلَمُونَ» (بقره، ۲۱۶). چه بسا ما دارویی تلخ را نمی‌خواهیم اما شفای مرغوب می‌پاشد، آبیاری می‌کند و سپس برای بارش باران رحمت و دور ماندن از آفات دعا می‌کند. او تلاش خود را به دعا گره می‌زند. این همان آموزه شریف قرآن است که می‌فرماید: «وَأَنْ لَيْسَ لِلْإِنْسَانِ إِلَّا مَا سَعَى» (نجم، ۳۹) و آن کلام نورانی پیامبر اکرم(ص) که در پاسخ به فردی که پرسید آیا شترم را رها و توکل کنم، فرمودند: «اعْقِلْهَا وَتَوَكَّلْ» (بحارالانوار، ج ۶۸، ص ۱۳۵)؛ «زانوی شتر را ببند و سپس توکل کن». این حدیث، مانیفست اسلام در پیوند میان عقلانیت، عمل و توکل است. پس لیلة‌الرغائب، شب تنظیم نیت و بستن عهد با خدا برای یک سال تلاش مؤمنانه است.

■حکمت الهی در پس استجابت

اما اگر پس از پالایش نیت و تلاش خالصانه، آرزویی برآورده نشد، تکلیف چیست؟

آیت‌الله بطحایی پاسخ می‌دهد: این نقطه، بزنگاه بلوغ روحانی و یکی از حساس‌ترین آزمون‌های ایمان است. نگاه توحیدی و بالغانه به استجابت دعا اینجا اهمیت می‌یابد. برآورده نشدن یک خواسته هرگز به معنای دوست داشته نشدن توسط خداوند یا بی‌توجهی او نیست. این نگاه، سطحی و کودکانه است. ما میان امید به استجابت و تسلیم در برابر حکمت الهی تعادل برقرار می‌کنیم. ما با تمام امید دعا می‌کنیم اما در نهایت، به علم و حکمت بی‌پایان طبیب حقیقی اعتماد داریم. قرآن کریم به زیبایی این حقیقت را بیان می‌کند: «وَعَسَى أَنْ تَكْرَهُوا شَيْئًا وَهُوَ خَيْرٌ لَكُمْ وَعَسَى أَنْ تُحِبُّوا شَيْئًا وَهُوَ شَرٌّ لَكُمْ وَاللَّهُ يَعْلَمُ وَأَنْتُمْ لَا تَعْلَمُونَ» (بقره، ۲۱۶). چه بسا ما داروییِ تلخ را نمی‌خواهیم اما شفای ما در آن است و غذایی شیرین را طلب می‌کنیم که برای ما زیان‌بار است. بر اساس روایات معتبر از امام صادق(ع)، دعای مؤمن هرگز ضایع نمی‌شود؛ یا در دنیا به شکلی که خواسته، مستجاب می‌شود یا بلایی مقدر از او دور می‌شود که خود از آن بی‌خبر است و یا به عنوان پاداشی عظیم و ذخیره‌ای به‌بدیل برای آخرت او نگهداری می‌شود (اصول کافی، ج ۲، ص ۴۹۹). این نگاه همچون سپری در برابر ناامیدی و اضطراب عمل می‌کند و به انسان آرامش و سلامت روان می‌بخشد، چرا که می‌داند همیشه تحت لطف و عنایت طبیبی حکیم است که بهترین را برای او مقدر می‌کند.

■از رغبت فردی تا مسئولیت اجتماعی

این فقیه و مفسر قرآن کریم ادامه می‌دهد: این بلوغ روحانی به‌طور طبیعی ما را از لاک خواسته‌های فردی و خودمحورانه خارج کرده و به عرصه آرزوهای اجتماعی و مسئولیت‌های انسانی می‌رساند. معنویت اصیل و توحیدی، هرگز فردی و منزوی نیست. انسانی که قلبش سلیم و نگاهش توحیدی شد، دیگر نمی‌تواند نسبت به درد و رنج جامعه و مخلوقات خداوند بی‌تفاوت باشد. در لیلة‌الرغائب در کنار آرزوهای شخصی باید برای رغبت‌های مشترک و اجتماعی نیز دست به دعا برداشت. باید برای کاهش فقر، شفای بیماران جامعه، تحکیم اخلاق و عدالت و برای بزرگ‌ترین آرزوی اجتماعی بشریت، یعنی فرج حضرت ولی‌عصر(عج) که جامع تمام آرزوهای نیک اجتماعی است، خالصانه دعا کرد. پیامبر اکرم(ص) با قاطعیت فرمودند: «مَنْ أَصْبَحَ وَلَا يَهْتَمُّ بِأُمُورِ الْمُسْلِمِينَ فَلَيْسَ بِمُسْلِمٍ» (اصول کافی، ج ۲، ص ۱۶۳). این اهتمام، صرفاً یک توصیه اخلاقی نیست، بلکه شرط مسلمانی است. دعای دسته‌جمعی برای یک هدف بزرگ، انرژی معنوی عظیمی را در جامعه آزاد کرده و اراده‌ها را برای حرکت و فعالیت اجتماعی در طول سال، متحد و مستحکم می‌کند.

■خودشناسی، ریشه رغبت‌های اصیل

آیت‌الله بطحایی در جمع‌بندی مباحث تأکید می‌کند: در نهایت، تمام این مراحل به یک نقطه کانونی و اساسی بازمی‌گردد: نقش خودشناسی در کیفیت آرزوهای ما. چرا گاهی وقتی به خواسته‌ای می‌رسیم نه تنها شادمان نمی‌شویم که احساس پوچی می‌کنیم؟ این به دلیل یک تشخیص اشتباه در نیازهای واقعی روح ماست. ما اغلب علائم بیماری روح، مانند اضطراب یا احساس بی‌معنایی را با درمان‌های مادی و ظاهری اشتباه می‌گیریم. خلوت و مناجات در لیلة‌الرغائب، فرصتی بی‌نظیر برای شناخت عمیق‌تر خود و پرسیدن این سؤال بنیادین است که من واقعاً کیستم و برای چه آفریده شده‌ام؟ این همان معرفت نفسی است که امیرالمؤمنین(ع) از آن با شاه‌کلید معرفت پروردگار دانسته: «مَنْ عَرَفَ نَفْسَهُ فَقَدْ عَرَفَ رَبَّهُ» (غررالحکم و درالکلم، ح ۹۴۹۶). وقتی انسان خود را بهتر بشناسد، فقر ذاتی و نیازهای حقیقی خود را درمی‌یابد و می‌فهمد نیازهای حقیقی او نه در تملک اشیا، بلکه در کسب کمالات انسانی و الهی است. آن‌گاه آرزوهایش از سطح مادیات فراتر رفته و به اموری چون صبر بیشتر، بصیرت عمیق‌تر، قلبی شاکر و نفسی مطمئن ارتقا می‌یابد. این‌ها رغبت‌هایی هستند که خوشبختی واقعی و پایدار را به ارمغان می‌آورند و ما را برای رسیدن به غایت خلقت، یعنی قرب الهی آماده می‌کنند. این، فلسفه حقیقی رغائب و عالی‌ترین دستاورد این شب نورانی است.

گفت‌وگو

تحلیلی بر جایگاه حضرت عیسی(ع) در قرآن و رویکردهای نوین در گفت‌وگوهای بین ادیان

اسلام و مسیحیت از اشتراک اخلاقی تا هم‌افقی در آینده جهان

مریم احمدی | سالروز میلاد پیامبر صلح و دوستی، حضرت عیسی مسیح(ع) فرصتی است برای تأمل در شخصیتی که نامش در قرآن کریم با تکریم و تجلیل و در ایمان مسیحی با الوهیت گره خورده است. این وجود مبارک که در کانون یکی از بزرگ‌ترین افتراقات کلامی تاریخ قرار دارد، چگونه می‌تواند خود، پلی برای همدلی و درک متقابل باشد؟ کلید فهم این پیوند شگرف، شاید نه در مناظره‌های جدلی گذشته، که در بازشناسی ریشه‌های مشترک اخلاقی و همسویی در چشم‌انداز آینده جهان نهفته باشد؛ رویکردی که از دیوارهای الهیاتی فراتر رفته و به گوهر مشترک رسالت انبیا می‌نگرد.

برای گشودن این افق و بررسی عمیق‌تر این اشتراکات، ابعاد موضوع را با دکتر احمدرضا مفتاح، رئیس انجمن علمی ادیان و مذاهب قم و عضو هیئت علمی گروه ادیان ابراهیمی دانشگاه ادیان و مذاهب در میان گذاشته‌ایم.

■سیمای مسیح(ع) در کلام وحی

دکتر مفتاح در ابتدای سخنان خود به جایگاه رفیع حضرت عیسی(ع) در قرآن اشاره کرده و می‌گوید: حضرت عیسی(ع) در استمرار رسالت الهی و در سلسله پیامبرانی قرار دارد که خداوند برای هدایت انسان‌ها فرستاده است. قرآن کریم از شخصیت ایشان به نیکی و با تجلیل یاد کرده و تعابیر خاصی هم برای حضرت عیسی(ع) و هم برای حضرت مریم(س) به کار برده است. نکته جالب توجه این است برخی از تعابیر موجود در قرآن در مورد تشخیص حضرت مریم(س) حتی در کتاب مقدس مسیحیان نیز وجود ندارد که خود نشان‌دهنده شأن والای ایشان است. البته قرآن همواره بر وجه بشری و عبد بودن ایشان تأکید دارد و با تعابیری چون «عیسی بن مریم» بر زمینی بودن آن حضرت پافشاری می‌کند تا راه بر هرگونه غلو بسته شود.

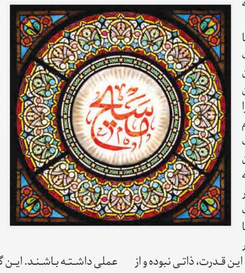

وی اضافه می‌کند: با این حال، قرآن امتیازات ویژه‌ای برای ایشان برمی‌شمارد. به عنوان مثال، خلقت ایشان را به خلقت حضرت آدم تشبیه کرده و از لقب «مسیحا» برای ایشان استفاده می‌کند که برای پیامبران قبل به کار نرفته است. معجزات ایشان نیز همواره با قید «به اذن الله» ذکر می‌شود تا تأکید شود این قدرت، ذاتی نبوده و از جانب خداوند است و سوءبرداشت فرزند خدا بودن ایشان ایجاد نشود.

■محبت، کلیدواژه اخلاق الهی

این استاد دانشگاه ادیان و مذاهب با اشاره به اینکه یهودیت، مسیحیت و اسلام سه دین هم‌خانواده با منشأ وحیانی هستند، ادامه می‌دهد: کاملاً طبیعی است تعالیم اخلاقی این ادیان شباهت‌های بسیاری داشته باشند. در مسیحیت «محبت» در کنار «ایمان» و «امید» به عنوان سه رکن اصلی دین تلقی می‌شود. این مفهوم، صرفاً یک دوستی ساده نیست، بلکه احسان، انفاق، صدقه و خدمت به هنوع را در بر می‌گیرد. این پیام در اسلام نیز با مفاهیمی چون رحمت، احسان و به‌ویژه «مواسات» به قوت وجود دارد؛ مواسات در سنت اسلامی به معنای همدردی با دیگران در مشکلات و سهیم کردن آن‌ها در امکانات زندگی است. پیام بنیادین این است انسان به مخلوقات خداوند بی‌توجه نباشد.

دکتر مفتاح می‌گوید: در هر سه دین ابراهیمی، ایمان‌دارن به «تخلق به اخلاق الهی» توصیه شده‌اند. این مفهوم در مسیحیت با تعبیر «تشبه به مسیح»، در یهودیت با عنوان «تقلید از خدا» و در اسلام با بحث «خلیفة اللهی» و حدیث شریف «تَخَلَّقُوا بِأَخْلَاقِ اللَّهِ» (به اخلاق الهی آراسته شوید) مطرح می‌شود. در رأس همه این‌ها، رحمت گسترده الهی است که مؤمنان باید از آن الگو بگیرند و این رحمت را به دیگران تسری دهند. حضرت عیسی(ع) این محبت را به اوج خود رسانده و تأکید می‌کند محبت نباید به دوست‌داران محدود شود، چرا که هرکسی در مقابل محبت، محبت نشان می‌دهد. هنر آن است حتی به دشمنان نیز محبت داشته باشید.

■از پاداش انفاق تا اخلاص در عمل

رئیس انجمن علمی ادیان و مذاهب قم با اشاره به شباهت‌های عینی در تشویق به نیکوکاری، می‌گوید: قرآن در آیه ۲۶۱ سوره بقره، پاداش انفاق را به دانه‌ای تشبیه می‌کند که ۷۰۰ برابر ثمر می‌دهد: «مَثَلُ الَّذِينَ يُنْفِقُونَ أَمْوَالَهُمْ فِي سَبِيلِ اللَّهِ كَمَثَلِ حَبَّةٍ أَنْبَتَتْ سَبْعَ سَنَابِلَ فِي كُلِّ سُنْبُلَةٍ مِائَةُ حَبَّةٍ...». تعبیری بسیار شبیه به این را در انجیل مَرقُس می‌بینیم که حضرت عیسی(ع) وعده می‌دهد اگر کسی مالی را در راه خدا بدهد، ۱۰۰ برابر یا بیشتر پاداش خواهد گرفت و بهتر است گنج خود را در آسمان بیندوزید.

وی اضافه می‌کند: یک نکته بسیار جالب و مشترک، تأکید بر پرهیز از ریا در نیکوکاری است. حضرت عیسی(ع) در انجیل متی به صراحت می‌گوید مراقب باشید اعمال نیک خود را برای تحسین مردم انجام ندهید، چرا که در این صورت پاداش خود را از همان‌ها گرفته‌اید. توصیه مشهور ایشان این است «وقتی صدقه‌ای می‌دهید، دست چپتان از کار دست راستتان باخبر نشود». این خلوص نیت، روح عبادت و انفاق در اسلام نیز محسوب می‌شود. از سوی دیگر، توصیه به عفو و گذشت، حتی در جایی که حق قصاص وجود دارد، از دیگر تعالیم برجسته ایشان است؛ همان مفهومی که در قرآن کریم در آیه ۱۷۸ سوره بقره به آن اشاره دارد و می‌فرماید و با وجود حق قصاص، اگر کسی بگذرد، کار نیکی انجام داده است: «...فَمَنْ عُفِيَ لَهُ مِنْ أَخِيهِ شَيْءٌ فَاتِّبَاعٌ بِالْمَعْرُوفِ وَأَدَاءٌ إِلَيْهِ بِإِحْسَانٍ...».

■از پارادایم جدل تا گفت‌وگوی همدلانه

عضو هیئت علمی گروه ادیان ابراهیمی، بحث را به حوزه تعاملات ادیان در عصر جدید کشانده و تصریح می‌کند: باید پذیرفت اختلافاتی در آموزه‌های الهیاتی وجود دارد، اما این ها نباید مانع گفت‌وگو شود. در گذشته، رابطه میان مسلمانان و مسیحیان عمدتاً خصومت‌آمیز و جدلی بود، اما در دوره جدید، پیروان ادیان وارد «پارادایم گفت‌وگو» شده‌اند. اقتضائات زمانه و ظهور چالش‌های مشترکی مانند سکولاریسم، الحاد و به‌ویژه جریان‌های «معنویت‌گرا» که خود را در چارچوب هیچ دین رسمی نمی‌گنجانند، ادیان الهی را به انسجام و تعامل بیشتر سوق داده است.

او می‌گوید: گفت‌وگو هرگز به معنای کوتاه آمدن از باورهای خودی نیست، بلکه به معنای احترام متقابل برای رسیدن به معرفت بیشتر و رفع سوءتفاهم‌هاست. هدف نهایی این است پیروان ادیان بتوانند در مورد معضلات جهان معاصر با یکدیگر همکاری عملی داشته باشند. این گفت‌وگو هم جنبه معرفت‌شناسانه دارد و هم جنبه تعامل و همکاری و هیچ منافاتی میان این دو وجود ندارد.

■آخرالزمان و تفسیری برای وحدت

مفتاح با اشاره به یکی از مهم‌ترین نقاط اشتراک و در عین حال افتراق، توضیح می‌دهد: باور به بازگشت عیسی مسیح، هم در مسیحیت و هم در اسلام (براساس روایات) یک اصل مهم است. اما تفاوت اصلی در روایت به صلیب کشیده شدن ایشان است. طبق گزارش اناجیل، بزرگان معبد سلیمان توطئه کردند، ایشان را دستگیر و به حاکم رومی تحویل دادند و در نهایت ایشان به صلیب کشیده شد، دفن شد و پس از مدتی از میان مردگان برخاست و به آسمان عروج کرد.

او اضافه می‌کند: اما قرآن در آیه ۱۵۷ سوره نسا صراحتاً این روایت را رد کرده و می‌فرماید: «...وَمَا قَتَلُوهُ وَمَا صَلَبُوهُ وَلَكِن شُبِّهَ لَهُمْ...» (و آنه کشتند و نه به صلیب کشیدند، بلکه امر بر آنان مشتبه شد). قرآن معتقد است ایشان زنده به آسمان عروج کرده و فرد دیگری که مجرم بود به اشتباه به جای ایشان به صلیب کشیده شد. با وجود این اختلاف بنیادین، نقطه اشتراک بزرگ یعنی «بازگشت» می‌تواند محور وحدت یا تخاصم باشد. روایات ما می‌گویند حضرت عیسی(ع) در آخرالزمان در کنار حضرت مهدی(عج) قرار می‌گیرد. این یعنی ما باید یک تفسیر همدلانه از آخرالزمان داشته باشیم.

دکتر مفتاح در پایان تأکید می‌کند: هدف موعود در ادیان مختلف، با وجود تفاوت‌ها، می‌تواند واحد باشد. این نگاه، در برابر تفاسیر خصمانه‌ای مانند مسیحیت صهیونیستی قرار می‌گیرد که آخرالزمان را صحنه جنگی میان جهان اسلام (به عنوان نماینده شر) و خودشان (به عنوان نماینده خیر) تصویر می‌کنند. باید مراقب باشیم تفسیری که از آخرالزمان ارائه می‌شود، به تقابل نینجامد. این چشم‌انداز مشترک به آینده جهان، با وجود تمام تفاوت‌های کلامی، یک هم‌افقی استراتژیک است که می‌تواند زمینه‌ساز همکاری و همدلی عمیق برای ساختن دنیایی بهتر، بر پایه همان محبت و اخلاق الهی باشد که پیامبران منادی آن بودند.

گفت‌وگو

مروری بر کم و کیف لیلة‌الرغائب و هر آنچه باید در مورد آن بدانیم

دعوت به امید، توجه و بازگشت به خداوند

ریحانه عامل نیک | در فرهنگ اسلامی «آرزو» معنایی و «طلب» معنای دیگری دارد. در دین ما از آرزو که گاه به امید هم